

A használatok elnevezése

Irta: Fekete Zoltán.

Hivatalos erdészeti nyelvünkben a használatok megjelölésére a következő három műszót alkalmazzák: *főhasználat*, *előhasználat*, *mellékhasználat*. Ez a jelenlegi tényleges gyakorlat. Ez ellen azonban kifogások emelhetők.

A gondolkodástan törvényei szerint a dolgok csoportosítása a jellemző tulajdonságok szerint történik. Ezek a tulajdonságok lehetnek egymás mellett, vagy egymással szemben állók. Az utóbbi esetben a csoportok elkülönítése élesebb. Szembenálló fogalmak például: világos—sötét, színes—színtelen; egymásmellett állók: kék, zöld, sárga. Szemben áll a nagy—kicsi, széles—keskeny, magas—alacsony, felső—alsó, fő—mellék, elő—utó vagy elő- és vég—.

Ebben a szellemben kell egymással szembeállítanunk a fő- és a mellékhasználatot, a vég- és előhasználatot. Nem helyes, nem következetes ellenben a fő- és az előhasználat szembeállítását. Amint nem volna helyes az az osztályozás sem, amelyik szembeállítaná a színessé a sárgával.

Főhasználat alatt minden olyan használatot kell értenünk, amely a *faanyaghoz* van kötve. *Mellékhasználat* ezzel szemben mindaz a használat, amely nincs faanyaghoz kötve. Tehát a legeltetés, fűkaszálás, az erdei gyümölcs, gomba, nád használata, vadászat, halászat stb.

A fiatal és a közepes korú faállományokban nyert fahasználatok (tisztítóvágás, gyérítés, esetleges használat) az *előhasználatok*. Ezeknek a célja sohasem a faállomány végleges levágása, hanem csak az állományápolás és az avval kapcsolatban termelt faanyag haszonvétele. Ezzel szemben áll a *véghasználat*, mely rövidebb-hosszabb időn belül a meglévő faállomány *teljes* eltávolításával jár.

A véghasználat tehát nem azonos a főhasználattal, mely helyes értelmezés szerint az előhasználatot is magában foglalja.

Legélesebb az ellentét a vég- és az előhasználatok közt a tarvágásos gazdálkodás esetén. Kevésbé élesen különül el a kettő a fokozatos felújítóvágásos gazdaságban. Ilyenkor az

első záródásbontás nem egyszer az erősebb gyérítés jellegével bír. Viszont az idős erdőrészekben már az előző fordulószakban is végezhetünk olyan erős gyérítéseket, melyek bizonyos mértékig az előkészítővágáshoz hasonlítanak. Gyakorlatilag azonban ekkor is könnyű a megkülönböztetés, mert csak azokban az erdőrészekben minősítjük a használatot véghasználatnak, amelyek a részletes véghasználati tervben szerepelnek.

Mennél hosszabb időre nyúlik ki a természetes felújítás és mennél inkább eltávolodik a használat alakja a tarvágástól, annál jobban elmosódik a vég- és az előhasználat közti határ, végre teljesen megszűnik a szálalóerdőben, ahol külön vég- és előhasználatról nem beszélhetünk, hanem csak főhasználatról. Közbeeső alakok még: a Kaán-féle szálalóvágásos gazdaság és a Möller-féle örökerdő.

A mi viszonyaink közt még igen gyakran szükség van és sokáig szükség is lesz a vég- és előhasználatok közti különbségtételre. Ezt tartja szem előtt a jelenleg érvényben levő erdőrendezési utasítás is, amikor külön mintát szán a főhasználati és az előhasználati tervnek.

Most, az új erdőrendezési utasítás kiadása előtt ezen a helyen is ajánlom, hogy a részletes főhasználati terv helyett a minta címe *részletes véghasználati terv* legyen. Ne legyen ennek az újításnak akadálya a régi megszokott sablon. Meg vagyok róla győződve, hogy a gyakorlat egykettőre hozzászokik az új elnevezéshez, annál is inkább, mert magam már $\frac{1}{4}$ évszázad óta tanítom így a hallgatóimat. Az ifjabb nemzedék előtt tehát ez úgysem újság.

Természetes, hogy a szálalóerdőben s általában ott, ahol a vég- és előhasználat közt éles különbséget tenni nem lehet, sem a külön vég-, sem a külön előhasználati tervnek nincs jogosultsága, hanem csakis a kettőt egybeolvasztó *főhasználati tervnek*. Többé-kevésbé így áll a dolog (legalább elméletileg) a képletes hozadékszámítási módok alkalmazása esetén is.

Hogy a javasolt elnevezések gondolata egyáltalában nem új, arról tanuskodik már Belházy erdőrendezéstana is (565. old.), aki hivatkozik arra, hogy: „Újabban az erdő-

használatokat következőleg osztályozzák: 1. *főhasználatok*, 2. *mellékhasználatok*; a főhasználatok pedig: a) a *véghasználat*, b) az *előhasználatok*“.

Hogy *Belházy* mégis a „régibb osztályozás“ szerint nevezi a használatokat az ő kézikönyvében, ennek oka, mint maga mondja az, hogy — nyilván célszerűségi okokból — alkalmazkodni kívánt az akkor érvényben lévő (1880. évi) erdőrendezési utasítás elnevezéseihez.

Fekete Lajos erdőrendezés tana fő- és mellék-, vég- és előhasználatokról beszél, bár a használat szó helyett inkább a *haszonvétel* kifejezést ajánlja. A részletes tervekkel véghasználati, előhasználati és mellékhasználati terv cím alatt foglalkozik

Muzsnay, ki erdőrendező korában a régi elnevezéseket szokta meg, erdőrendezéstanában is azokat használja.

A német irodalomban a szóbanforgó kifejezések használata szintén változó. Nem kívánom az erre vonatkozó meghatározásokat idézni és egybevetni, csak *Wagner Kristóf* tanárnak, az újabbkori erdőrendezési írók vezető alakjának és egyik legtekintélyesebb képviselőjének felfogását óhajtom ismertetni. Ő mestere a rendszerezésnek. Erdőrendezéstaná* ezt a tárgykört olyan művészien osztályozza, mint azt előtte senki sem tette. Ezért ennek a kérdésnek az eldöntéséhez kívánatos az ő állásfoglalását is ismernünk.

A mellékhasználatot éppen úgy értelmezi, mint azt ma mi is tesszük. Ebben minden író egyetért.

A fahozadékot szerinte a „fő- vagy fahasználat“ útján nyerjük (24. old.). Tehát szerinte is mindaz *főhasználat*, ami a faanyaghoz van kötve.

A főhasználat két részre oszlik (u. ott), melyeknek hozadékszabályozása többnyire elkülönítve történik. Van:

„1. *véghasználat*, azaz szűkebb értelemben vett főhasználat, melyet tarlasztási (Abtriebsnutzung) vagy vághatási használatnak (Haubarkeitsnutzung)** is neveznek. Ez alatt a termelési folyamat lezárását jelentő használatot értjük stb.“

* Lehrbuch der theoretischen Forsteinrichtung. Berlin, 1928.

** A magyarban ennek megfelelő más műszavunk nincs.

„Ez a fogalom gyakorlatilag fontos, mert a vég- és előhasználat elkülönítésének a tartamosság szempontjából nagy jelentősége van“.

„2. Az *előhasználat*, melyet közbeeső használatnak (Zwischennutzung) vagy gyérítésnek (ez erdőmívelési fogalom) is neveznek, az állományápoló vágások hozadéka a hozadéktermelési folyamat* tartama alatt, tehát annak lezárta *előtt*“.

Ezután külön tárgyalja a véghasználati és az előhasználati hozadékot (*Endertrag* und *Vorertrag*). Megjegyzi, hogy ezeket nem mindig lehet különválasztani. Többnyire könnyű az egykorú szálerdőben, nehezebb már ott, ahol felsőgyérítést** alkalmaznak, végül lehetetlen minden szálalásszerű üzemben, ahol a korosztályok keverve vannak. Ilyen esetben a vég- és előhasználat térben is, időben is egybeolvad.

Amint ebből látjuk, Wagner felfogása erről a tárgyról szintén támogatja fennebb tett javaslatomat.

Már az 1920. évi erdőrendezési utasítást tárgyaló szakértekezleten hasonló értelmű javaslatot tettem. Bár a résztvevők elvben méltányolták az álláspontomat s azzal az utasítás tervezője is egyetértett, mégis a régi elnevezéseket tartották meg s az ajánlott változtatás fölött azzal a megjegyzéssel tértek napirendre, hogy „azt majd csinálják meg a fiatalok“. Tekintettel arra, hogy már nem sokáig tartozom ebbe a korosztályba, sietek most, az új erdőrendezési utasítás kiadása előtt megismételni az indítványomat.

A gyakorlat természetsszerűleg mindig a hivatalos utasításban megadott műszavakat használja. Viszont, ha az új utasítás valamit módosít, ehhez a változáshoz a szakközönység hamarosan hozzászokik s a régit elfelejti. Ki beszél ma már például osztagról, állabról vagy fordáról? Ezek éppúgy átalakultak, mint a tértáblázat és a tarlasztási terv.

* t. i. az egész vágásforduló.

** a *felső- és alsógyérítés* műszavakat helyesebbnek tartom, mint a *magas és alacsony gyérítést* Lehetne esetleg felül- és alulgyérítésről is beszélni.

Ezért kérem az új erdőrendezési utasítás tervezőit, hogy tisztán a megszokás vagy esetleg a nyomtatványok kedvéért ne ragaszkodjanak a régi sablonhoz. Meg vagyok egyébként győződve arról, hogy ők is igyekezni fognak mindent elkövetni az 1920. évi utasítás tapasztalt hiányainak kiküszöbölésére s olyan alap megteremtésére, amelyen hazai erdőrendezésünk a változott viszonyoknak s a haladás szellemének megfelelően fejlődhetik tovább.

*

Die Benennung der Nutzungen. Von Prof. Z. Fekete.

Die Auffassung der ungarischen und deutschen Fachschriftsteller wird erläutert, wobei Verf. betont, dass die Nutzungen in den heimischen Wirtschaftsplänen nicht immer nach ganz einheitlichen Gesichtspunkten bezeichnet werden.

Die beiden Formen der — Holzgewinnung bedeutenden — Hauptnutzung heissen richtig End- und Vornutzung, demgemäss sind auch die Planungen zu benennen. Wenn man aber in der Planung die Holznutzungen zeitlich nicht streng voneinander trennen kann (z. B. bei Plenterwaldbetrieb), so muss jede Holzgewinnung im Hauptnutzungsplan vorgesehen werden.

Darauf ist bei dem Entwurf des Vollzugserlasses des neuen Forstgesetzes genau Bedacht zu nehmen.

*

L'appellation des exploitations. Par le Professeur Z. Fekete.

A propos du projet d'instructions pour l'application de la nouvelle loi forestière, il importe de veiller à ce que les noms à donner aux diverses exploitations soient choisis suivant des principes uniformes.

*

Determination of yield. By Prof. Z. Fekete.

The author urges in connection with the issue of instructions as to the application of the new forestry law that in the exact determination of the yield a uniform basis be taken.
